

การสร้างสรรค์ระบำกะเหรี่ยงจังหวัดสมุทรปราการ THE CREATION OF KAREN DANCE IN SAMUT PRAKARN PROVINCE

เกียรติเงิน พุ่มเงิน* และอนุกุล โรจนสุขสมบูรณ์**

KIATTINGOEN PUMNGOEN AND ANUKOON ROTJANASUKSOMBOON

(Received: April 8, 2025; Revised: July 17, 2025; November 26, 2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์ระบำกะเหรี่ยงจังหวัดสมุทรปราการ ด้วยวิธีการศึกษาเอกสาร ศึกษาภาพถ่ายและภาพเคลื่อนไหว ศึกษาจากการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ หัวหน้าคณะรำกะเหรี่ยงจังหวัดสมุทรปราการ นักแสดง ศิลปินอิสระ และการลงพื้นที่สังเกตการณ์ที่ชุมชนชาวกะเหรี่ยงท้ายบ้าน ตำบลท้ายสะพาน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ชาวกะเหรี่ยงเป็นชาติพันธุ์ที่อพยพมาตั้งถิ่นฐาน ในจังหวัดสมุทรปราการ รำตงเป็นการรำพื้นบ้านที่สืบทอดกันมาในชุมชน การสร้างสรรค์ ระบำกะเหรี่ยงจังหวัดสมุทรปราการประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) แร้งบันดาลใจ เกิดจากการศึกษารำตงของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดสมุทรปราการ 2) กำหนดแนวคิดการแสดง การแสดงแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ช่วงที่ 1 สื่อถึงวิถีชีวิตและความสามัคคีของชาวกะเหรี่ยง ช่วงที่ 2 ถ่ายทอดการทำบุญในวันออกพรรษา ช่วงที่ 3 แสดงให้เห็นถึงการเฉลิมฉลอง หลังวันออกพรรษา นำเสนอในรูปแบบนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ 3) การคัดเลือกนักแสดง จำนวน 9 คน พิจารณาจากทักษะความสามารถทางนาฏศิลป์ไทย ความเข้าใจใน วัฒนธรรมกะเหรี่ยง และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม 4) เพลงประกอบการแสดง เป็นดนตรีไทย ผสมผสานเครื่องดนตรีกะเหรี่ยง ท่วงทำนองเป็นออกภาษากะเหรี่ยง 5) การออกแบบท่ารำ เป็นท่ารำที่มีการผสมผสานท่ารำไทยกับท่ารำตง ปรับการวางเท้าและการทรงตัว 6) การแต่งกาย ผู้หญิงกะเหรี่ยงสวมชุดทอมือสีสดใส เช่น สีฟ้า สีชมพู ห่มผ้าคลุมไหล่ นุ่งผ้าขึ้น ประดับลูกปัดหรือพู่ ชายสวมเสื้อทอมือแขนสั้นหรือเสื้อคลุมไม่มีแขน นุ่งโสร่ง หรือผ้าขาวม้า ทั้งนี้ การศึกษาในครั้งนี้จึงเป็นการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยง จังหวัดสมุทรปราการผ่านการสร้างสรรค์ระบำกะเหรี่ยงอย่างมีแบบแผน

คำสำคัญ : ระบำ, การสร้างสรรค์ระบำ, กะเหรี่ยง

* นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Master of Arts Program in Thai Dance, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University

** อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Lecturer of the Master of Arts Program, Department of Dance, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University

Abstract

This research aims to create a Karen dance in Samut Prakarn Province. The methods include document examination, study of photographs and motion pictures, interviews with experts, leaders of Karen dance troupes, performers, and independent artists, as well as field observations in the Karen community at Tai Ban Subdistrict, Tai Saphan Subdistrict, Muang District, Samut Prakarn Province. The research found that the Karen are an ethnic group that migrated and settled down in Samut Prakarn Province. Ram Tong (a traditional Karen dance) is a folk dance inherited within the community. The creation of the Karen dance in Samut Prakarn consists of six steps. 1) Inspiration – derived from the study of Ram Tong among the Karen in Samut Prakarn. 2) Concept – the performance was divided into three parts. Part 1 represents the way of life and unity of the Karen people. Part 2 conveys the merit-making ceremony on Ok Phansa Day (the end of Buddhist Lent). Part 3 portrays the celebration following Ok Phansa Day. These are presented through creative Thai classical dance. 3) Performer Selection – nine performers were selected based on their Thai dance skills, understanding of Karen culture, and ability to work collaboratively. 4) Music Composition – a fusion of Thai music and Karen traditional instruments, featuring melodies in the Karen language. 5) Choreography – combines movements of Thai classical dance and Ram Tong, with adjusted footwork and body posture. 6) Costume Design – Karen women wear brightly colored handwoven garments such as blue or pink, with shoulder shawls, sarongs, and bead or tassel decorations. Karen men wear short-sleeved handwoven shirts or sleeveless vests with sarongs or plaid cloth wraps. This study, therefore, serves to convey the identity of the Karen people in Samut Prakarn through a structured and creative dance performance.

Keywords : Dance, Creative dance, Karen

บทนำ

พม่า หรือ เมียนมา มีชื่ออย่างเป็นทางการว่า สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า หรือสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา เป็นรัฐเอกราชในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีพรมแดนติดกับอินเดีย บังกลาเทศ จีน ลาว และไทย (กระทรวงการต่างประเทศ, 2555, ออนไลน์) ตามพงศาวดารพม่าระบุว่า ราว 128 ปีก่อนคริสตกาล ชาวปยู หรือ ปยู (ชนเผ่าทิเบต-พม่า) สถาปนาอาณาจักรโบราณของพม่าทางตอนบน คือ อาณาจักรตะไก้ รวคริสตศตวรรษที่ 8 อาณาจักรน่านเจ้าของไทยแผ่อิทธิพลมาบุกยึดอาณาจักรมอญและพม่าตอนล่าง ชาวปยู จึงเสื่อมอำนาจลงจนถูกตีแตก ต่อมาชาวพม่าจึงเริ่มปรากฏตัวรวบรวมชนชาติต่าง ๆ และได้สถาปนาอาณาจักรพุกาม (หม่องทินอ่อง, 2551, น. 6-32) แต่ก็ยังคงอยู่ภายใต้ อำนาจของอาณาจักรน่านเจ้า ประเทศพม่ามีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายราว 135 กลุ่ม แต่ถูกจำแนกออกเป็น 8 กลุ่มหลัก ได้แก่ ชาวพุทธะปะหม่า ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ ส่วนกลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ คะฉิ่น ไทใหญ่ ชิน ยะไข่ คะยา มอญ และกะเหรี่ยง ประวัติศาสตร์อันยาวนานของพม่าได้ก่อร่างศิลปะและวัฒนธรรมของตน ซึ่งรับอิทธิพลมาจากศาสนาพุทธ นิกายเถรวาท รวมถึงวัฒนธรรมจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น จีน อินเดีย และไทย

ไทยกับพม่ามีความสัมพันธ์เป็นมิตรและศัตรูต่อกันมายาวนาน พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์บันทึกว่า สมัยสมเด็จพระนารายณ์ มีชาวพม่าเข้ามาทำงานเป็นช่างทองจำนวนมาก โดยมีสาเหตุหลายประการ เช่น การหนีภัยสงคราม การแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจ รวมถึงการประสบปัญหาทางสังคม ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ชาวพม้ามักอพยพมาอยู่อาศัย โดยเฉพาะจังหวัดสมุทรปราการ เป็นจังหวัดอุตสาหกรรมที่มีความต้องการแรงงานมาก จึงเป็นหนึ่งในจังหวัดที่ชาวพม้ามักอพยพมาอยู่อาศัย

กะเหรี่ยง เป็นชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง ประวัติศาสตร์ชาวกะเหรี่ยงอพยพมาจากบาบิโลน เคลื่อนย้ายมาตั้งถิ่นฐานในหลายพื้นที่ เช่น พม่า ในพม่ามีจำนวนประชากรประมาณ 4 ล้านคน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ อาศัยอยู่ในเขตชายแดนตะวันออกของประเทศ เช่น รัฐกะเหรี่ยง เขตตะนาวศรี เขตพะโคตะวันออก รัฐมอญ และเขตอิรวดี จากเหตุความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศ ชาวกะเหรี่ยงจึงมีการอพยพลี้ภัยมาอยู่ไทยหลายระลอก (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร องค์การมหาชน, 2568, ออนไลน์) แน่นอนว่า นอกจากร่างกายและสิ่งของเครื่องใช้แล้ว การอพยพก็ย่อมนำพาวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี รวมถึงศิลปะและวัฒนธรรมติดตัวมาด้วย

นาฏกรรมของชาวกะเหรี่ยง แต่เดิมเป็นการแสดงที่เกี่ยวข้องกับพิธีทางศาสนาและความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีปีศาจ ระยะเวลาพม่ารับเอาแบบอย่างจากไทย นาฏกรรมไทยจึงแพร่หลายในราชสำนักพม่า สมัยพระเจ้าชินบะยูชิน (พระเจ้ามังระ) มีบทบาทสำคัญต่อการเผยแพร่นาฏกรรมไทยอย่างมาก จนมีการเปลี่ยนแปลงภาษาและลีลาการแสดง ตลอดจน

เครื่องแต่งกายที่ค่อย ๆ กลายเป็นแบบพม่า แต่ก็ยังคงมีลักษณะแบบไทยอยู่ที่พอเป็นที่สังเกตได้ การแสดงที่ได้รับความนิยม เช่น เรื่องรามเกียรติ์ มโนห์รา (มโนหะรี) และการแสดงรำตง (จาตุรงค์ มนตรีศาสตร์, 2552, น. 85)

รำตง เป็นนาฏกรรมของชาวกะเหรี่ยงที่แสดงถึงความเชื่อและวิถีชีวิต การแสดงมีจุดประสงค์ในการสื่อสารกับเทพหรือผี เพื่อขอพรให้การทำเกษตรผลิดอก ออกผลอย่างอุดมสมบูรณ์ ซึ่งมักจะแสดงในช่วงฤดูเกษตรกรรมหรือเทศกาลสำคัญ องค์ประกอบของการแสดง เช่น การแต่งกายแบบพื้นบ้าน การร่ายรำเป็นการเลียนแบบ ท่าทางของสัตว์ ดนตรีเป็นการใช้เสียงเครื่องเป่าหรือกรับประกอบจังหวะ เป็นต้น (กรมศิลปากร, ม.ป.ป. , ออนไลน์) รำตงไม่เพียงแต่เป็นการแสดงที่สะท้อนถึงความเชื่อและวิถีชีวิต แต่ยังแสดงให้เห็นถึงความสามัคคีของชาวกะเหรี่ยงที่ไม่ว่าจะอพยพไปอยู่ที่ใด ก็ยังคงนำพาศิลปวัฒนธรรมติดตัวไปด้วยเสมอ

จากเหตุผลที่กล่าวไป ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างสรรค์การแสดง ชุด ระบายกะเหรี่ยง จังหวัดสมุทรปราการ โดยคาดว่าจะสามารถนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์การรำออกภาษา รวมถึงเป็นการอนุรักษ์และสืบสานการแสดงรำตง ของชาวกะเหรี่ยงให้ชนรุ่นหลังต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างสรรค์ระบายกะเหรี่ยงจังหวัดสมุทรปราการ

ขอบเขตของการศึกษา

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขต 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านระยะเวลา และด้านพื้นที่ ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาเกี่ยวกับร่องรอยการอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวกะเหรี่ยงที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย ศิลปวัฒนธรรม เช่น ความเชื่อ พิธีกรรม ศาสนา ประเพณี และ วัฒนธรรมของชาวพม่า รวมถึงความเป็นมา พัฒนาการ และความสำคัญของจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อสร้างสรรค์ระบายกะเหรี่ยงจังหวัดสมุทรปราการ

2. ด้านระยะเวลา ศึกษาการแสดงรำกะเหรี่ยงในจังหวัดสมุทรปราการ ปี พ.ศ. 2546 ถึง พ.ศ. 2566

3. ด้านพื้นที่ คัดเลือกพื้นที่ในการวิจัยแบบเจาะจง โดยเลือกจากพื้นที่ที่มีการเข้ามาทำงานของแรงงานต่างชาติดังที่เป็นชาวพม่าเป็นจำนวนมาก คือ ชุมชนชาวกะเหรี่ยงท้ายบ้าน ตำบลท้ายสะพาน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อสร้างสรรค์ระบายกะเหรี่ยงพม่าจังหวัดสมุทรปราการ วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 การศึกษาเอกสาร ได้แก่ หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ และสื่อออนไลน์ จากหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร และสำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2 การศึกษาจากภาพถ่ายและภาพเคลื่อนไหวที่เกี่ยวข้องกับการแสดง ระบำกะเหรี่ยงจังหวัดสมุทรปราการ

1.3 การศึกษาจากการสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับการแสดงของ ระบำกะเหรี่ยง จากผู้ควบคุม ผู้ฝึกซ้อม หัวหน้าคณะระบำกะเหรี่ยงในจังหวัดสมุทรปราการ

1.4 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ด้วยการลงพื้นที่ชมการแสดงและ ฝึกฝนระบำกะเหรี่ยงจังหวัดสมุทรปราการ

2. การสร้างสรรค์การแสดง โดยการนำข้อมูลพื้นฐานและแรงบันดาลใจมากำหนด แนวคิด ออกแบบท่ารำ และองค์ประกอบการแสดง

3. การนำเสนอผลการวิจัย นำข้อมูลที่ได้มาสรุปและเรียบเรียงเพื่อนำเสนอ ผลการวิจัย

ผลการศึกษา

ชาวกะเหรี่ยง คือชนชาติพันธุ์หนึ่งที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มานานกว่า 600 ปี โดยเฉพาะบริเวณพรมแดนไทย-พม่า ชาวกะเหรี่ยงเคยอยู่ภายใต้อำนาจ ของมอญและพม่า เผชิญกับภาวะสงครามและการกดขี่มาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งเมื่อ อังกฤษเข้าปกครองพม่าในฐานะประเทศอาณานิคม ชาวกะเหรี่ยงจึงได้รับสิทธิ และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่เมื่อประเทศพม่าได้รับเอกราช สถานการณ์ของชาวกะเหรี่ยง ก็กลับสู่ความไม่มั่นคง ชาวกะเหรี่ยงพยายามสถาปนารัฐอิสระแต่ไม่ประสบความสำเร็จ จึงต้องถอยร่นเข้าสู่พื้นที่ภูเขาและทำสงครามแบบกองโจรกับพม่า ปัจจุบันข้อมูลเกี่ยวกับ ชาวกะเหรี่ยงในพม่ายังไม่ชัดเจน แต่สันนิษฐานได้ว่าสภาพความเป็นอยู่อาจคล้ายกับช่วง ก่อนอังกฤษปกครอง

ชาวกะเหรี่ยงที่อยู่ในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นผู้อพยพจากความขัดแย้ง และสงครามกลางเมืองในพม่า โดยเข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยยาวนานกว่า 200 ปี ในพื้นที่ ชายแดน เช่น แม่ฮ่องสอน ตาก เป็นต้น ทั้งยังมีการขยายขยายเข้าสู่พื้นที่ภาคกลาง บางกลุ่ม อาศัยในค่ายผู้ลี้ภัย บางกลุ่มก็ได้ผสมผสานเข้ากับสังคมไทยและประกอบอาชีพอิสระ ชาวกะเหรี่ยงบางส่วนได้ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเขตอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการ โดยเฉพาะในโรงงานอุตสาหกรรมและงานรับจ้างทั่วไป ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการปรับตัว และการแสวงหาโอกาสใหม่ในสังคมไทย

รำตง เป็นการรำพื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยง ใช้ในงานมงคลและเทศกาลต่าง ๆ เพื่อแสดงความเคารพบรรพบุรุษและความสามัคคีในหมู่คณะ มีจังหวะเรียบง่าย ใช้กลองตง

และเครื่องดนตรีพื้นเมืองประกอบ ในจังหวัดสมุทรปราการ ชาวกะเหรี่ยงบางกลุ่มยังคงอนุรักษ์รำตงไว้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชุมชน โดยมักจัดแสดงในงานประเพณีปีใหม่ของชาวกะเหรี่ยง (ประมาณเดือนธันวาคม-มกราคม) งานรวมญาติของแรงงานชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยและทำงานในเขตอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น พระประแดง หรือบางพลี เป็นต้น รวมไปถึงงานบุญ เช่น วันออกพรรษา ถึงแม้ว่าชาวกะเหรี่ยงจะอพยพมาอยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจากเดิม แต่การรำตงก็ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางเชื่อมโยงชาวกะเหรี่ยงกับลูกหลานให้รู้จักรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งมีการสอนรำตงให้เด็กและเยาวชนในชุมชน เพื่อไม่ให้วัฒนธรรมสูญหายและช่วยสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ชาวกะเหรี่ยง (ชาลี ยาอินอ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 เมษายน 2567)

จากที่กล่าวมา จึงเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างสรรค์ระบำกะเหรี่ยงจังหวัดสมุทรปราการ โดยประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ แร้งบันดาลใจ แนวคิดการแสดง การคัดเลือกนักแสดง เพลงประกอบการแสดง การออกแบบท่ารำ และการแต่งกาย

1. แร้งบันดาลใจ

แร้งบันดาลใจในการสร้างสรรค์การแสดงระบำกะเหรี่ยงจังหวัดสมุทรปราการ มีจุดเริ่มต้นจากการศึกษาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ชานเมืองสมุทรปราการ ซึ่งเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความเข้มแข็งในการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวกะเหรี่ยง โดยเฉพาะการแสดง “รำตง” ซึ่งเป็นศิลปะการรำรำที่มีบทบาทสำคัญในพิธีกรรมและกิจกรรมทางศาสนา สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่านท่วงท่าที่เรียบง่ายแต่มุ่งงามดนตรีพื้นเมือง และเครื่องแต่งกายที่มีเอกลักษณ์

การสร้างสรรค์การแสดงในครั้งนี้ จึงมุ่งเน้นการอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมชาติพันธุ์กะเหรี่ยง โดยประยุกต์องค์ประกอบทางนาฏยศิลป์ไทยเข้ากับอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอย่างกลมกลืน นอกจากนี้ แร้งบันดาลใจยังเกิดจากการศึกษาบริบททางสังคมของชุมชนกะเหรี่ยงในจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งมีความพยายามในการดำรงเครือข่ายชุมชน การสืบสานประเพณี และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลสำคัญ เช่น วันออกพรรษา ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สำคัญของวัฒนธรรมในการสร้างความสามัคคี และธำรงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ภายใต้บริบทของสังคมพหุวัฒนธรรม

2. แนวคิดการแสดง

การอพยพของชาวกะเหรี่ยงจากพม่าเข้าสู่ประเทศไทยเกิดจากหลายปัจจัย เช่น ความขัดแย้งทางการเมืองและการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหารตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505 เป็นต้นมา การไหลบ่าของประชากรกะเหรี่ยงเริ่มชัดเจนในช่วงปี พ.ศ. 2523 และยังคงดำเนินต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ชาวกะเหรี่ยงบางกลุ่มได้ตั้งถิ่นฐานถาวรในประเทศไทย โดยเฉพาะในจังหวัดสมุทรปราการ ส่งผลให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างคนไทยและชาวกะเหรี่ยง ชาวกะเหรี่ยงนิยมจัดแสดงศิลปวัฒนธรรม

เพื่ออนุรักษ์และถ่ายทอดความเชื่อ ประเพณี และวิถีชีวิต เช่น การเดินรำ ร้องเพลง และดนตรีพื้นบ้าน โดยเฉพาะการแสดงรำตงซึ่งเป็นการรำหมู่ที่มีความอ่อนช้อย งดงาม มีบทเพลงกับดนตรีประกอบ การรำตงมีความหมายทางจิตวิญญาณในการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระพุทธเจ้า เทพเจ้า และธรรมชาติ ชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และให้ความสำคัญทางศาสนา โดยมีกรรมร่วมกันในวันสำคัญ เช่น วันออกพรรษา

รูปแบบการแสดงใช้แนวทางการออกแบบลีลาท่ารำที่หยิบยืมจากท่ารำตง ซึ่งเป็นการรำรำ พื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยง ผสมผสานเข้ากับท่วงท่านาฏศิลป์ไทยที่มีแบบแผน เพื่อให้เกิดความกลมกลืนทั้งด้านจังหวะ ความหมาย และการสื่อสารอารมณ์ โดยมีการจัดวาง โครงสร้างของการแสดงเป็นตอนต่อเนื่อง ที่เล่าเรื่องผ่านการเคลื่อนไหวของร่างกาย ดนตรีประกอบ ในแง่ขององค์ประกอบด้านดนตรี ผู้วิจัยเลือกใช้ดนตรีพื้นบ้านของกะเหรี่ยง บางส่วนมาผสมผสานกับเครื่องดนตรีไทยร่วมสมัย โดยเรียบเรียงใหม่ให้เหมาะสมกับ ลักษณะของการแสดงบนเวที ทั้งนี้เพื่อให้เกิดบรรยากาศที่สื่อถึงกลิ่นอายของวัฒนธรรม กะเหรี่ยงในบริบทของไทย

การสร้างสรรค์ระบำกะเหรี่ยงจังหวัดสมุทรปราการ มีแนวคิดที่จะสะท้อนถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี และการเฉลิมฉลองวันออกพรรษาด้วยการรำตงของชาวกะเหรี่ยง ในจังหวัดสมุทรปราการ การแสดงแบ่งออกเป็น 3 ช่วง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ช่วงที่ 1

สื่อถึงวิถีชีวิตและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวกะเหรี่ยง จากสองประเทศ ที่แม้จะอยู่ต่างถิ่นแต่ก็มีรากทาง วัฒนธรรมร่วมกัน

ช่วงที่ 2

ถ่ายทอดการสืบสานประเพณีทำบุญในวันออกพรรษา ซึ่งสะท้อนความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชาวกะเหรี่ยง จังหวัดสมุทรปราการ

ช่วงที่ 3

แสดงให้เห็นถึงบรรยากาศแห่งการเฉลิมฉลองหลังวันออกพรรษา ความสัมพันธ์ในชุมชนและการอนุรักษ์วัฒนธรรมของ ชาวกะเหรี่ยง

โดยภาพรวมการแสดงระบำกะเหรี่ยงจังหวัดสมุทรปราการ 3 ช่วง จะแสดงถึง อัตลักษณ์ ความสามัคคี และการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัด สมุทรปราการ

กล่าวโดยแนวคิดการแสดงว่า การสร้างสรรค์ระบำกะเหรี่ยงจังหวัดสมุทรปราการ มีแนวคิดในการผสมผสานระหว่างรากฐานของนาฏศิลป์ไทยกับองค์ประกอบทางวัฒนธรรม ของชาติพันธุ์กะเหรี่ยง โดยมุ่งเน้นการนำเสนอวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี และการเฉลิมฉลอง

วันออกพรรษาของชาวกะเหรี่ยงพม่าที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ การแสดงแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 สื่อถึงวิถีชีวิตและความสามัคคีของชาวกะเหรี่ยง ช่วงที่ 2 สื่อถึงประเพณีวันออกพรรษา ช่วงที่ 3 สื่อถึงการเฉลิมฉลองของชาวกะเหรี่ยง นำเสนอในรูปแบบของนาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์

3. การคัดเลือกนักแสดง

นักแสดงจำนวน 9 คน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกโดยพิจารณาจากทักษะความสามารถทางนาฏศิลป์ไทย ความเข้าใจในวัฒนธรรมกะเหรี่ยง และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การคัดเลือกนักแสดง

ลำดับ	เกณฑ์	รายละเอียด
1	ทักษะนาฏศิลป์ไทย	ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับนักแสดงที่มีพื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์ไทย เพื่อให้สามารถฝึกฝนท่ารำที่ได้รับการออกแบบใหม่ ซึ่งผสมผสานระหว่างท่ารำตงของชาวกะเหรี่ยงและนาฏศิลป์ไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนักแสดงควรมีความสามารถในการควบคุมร่างกาย การถ่ายทอดอารมณ์ผ่านท่ารำ
2	ความเข้าใจในวัฒนธรรมกะเหรี่ยง	เนื่องจากการแสดงมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และการพลัดถิ่นของชาวกะเหรี่ยง ผู้วิจัยจึงคัดเลือกนักแสดงที่มีความเข้าใจบริบททางวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงอย่างถ่องแท้ เช่น การศึกษา การใช้ชีวิตในชุมชน หรือมีความสัมพันธ์กับชาวกะเหรี่ยงโดยตรง เพื่อให้การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมเป็นไปอย่างสมจริง
3	การทำงานร่วมกัน	การแสดงมีลักษณะของการสื่อสารทางวัฒนธรรมในบริบทของการอยู่ร่วมกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ นักแสดงจึงควรมีทัศนคติที่เปิดกว้างต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีจิตสำนึกทางวัฒนธรรม และสามารถทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะได้ รวมถึงมีความพร้อมในการเรียนรู้วัฒนธรรมที่มีใช้ของตนโดยตรง

4. เพลงประกอบการแสดง

หลักการคิดเพลงประกอบการแสดงระบำกะเหรี่ยงจังหวัดสมุทรปราการ เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวที่สื่อถึงอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประวัติความเป็นมายาวนานก่อนจะอพยพมายังประเทศไทย ความเชื่อมโยงระหว่างชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยและในรัฐกะเหรี่ยงของพม่า และการรวมตัวในวันออกพรรษาเพื่อทำบุญและเฉลิมฉลอง เครื่องดนตรีหลักเป็นเครื่องดนตรีไทยที่ผสมผสานเครื่องดนตรีกะเหรี่ยง ประกอบด้วย เตหน้า กลอง (เปิงมาง) เกราะ เขาสัตว์ พิณน้ำเต้า โหม่ง ฉาบ กลองใหญ่ ขลุ่ย มารimba แทมบูรีน คอรัส เบส ไวโอลิน วิโอลา เชลโล่ ดับเบิลเบส ฉาบฝรั่ง กลองทิมปานี ทำนองเป็นออกภาษากะเหรี่ยง แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เพลงประกอบการแสดง

ช่วงที่	ชื่อช่วง	ทำนองและจังหวะ
1	ความสงบและการเดินทาง	แสดงถึงวิถีชีวิตและอารมณ์ความคิดถึงบ้านเกิดของชาวกะเหรี่ยงที่อพยพมายังประเทศไทย โดยใช้ทำนองและจังหวะที่ช้า เรียบง่าย เพื่อสื่อถึงความสงบและความเศร้าในการจากถิ่นฐาน เครื่องดนตรีท้องถิ่น เช่น ปี่และกลอง ช่วยสร้างบรรยากาศที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมดั้งเดิม
2	การรวมตัวเพื่อในงานบุญวันออกพรรษา	มีการเปลี่ยนจังหวะให้เร็วและมีพลังขึ้น เพื่อสะท้อนถึงความสนุกสนานและความร่วมมือของชาวกะเหรี่ยงในการจัดพิธีงานบุญ ออกพรรษา จังหวะแสดงถึงความมุ่งมั่นและความศรัทธาในการทำบุญร่วมกัน โดยใช้เครื่องดนตรีท้องถิ่น เช่น กลองหรือแตร ซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศของงานรื่นเริง
3	การแสดงรื่นเริงถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์	ทำนองจะเน้นความกระฉับกระเฉงและเต็มไปด้วยพลัง เพื่อสะท้อนความศรัทธาและความเคารพอย่างลึกซึ้ง การใช้จังหวะที่เร็ว เสียงประสานที่ตื้นเต้น และเครื่องดนตรีที่มีเสียงหนักแน่น เช่น กลองหรือเครื่องเป่า เพื่อสร้างบรรยากาศของการเฉลิมฉลอง

ภาพที่ 1 เครื่องดนตรีประกอบการแสดงระบำกะเหรี่ยง
ที่มา : เกียรติเงิน พุ่มเงิน

นอกจากนี้ยังมีการเสริมองค์ประกอบของเพลงประกอบการแสดง เพื่อสร้างความสมดุล กับการแสดง โดยการเลือกใช้เครื่องดนตรีในแต่ละช่วงจะพิจารณาทั้งน้ำหนักของเสียง จังหวะที่เร็วหรือช้า และการประสานเสียงที่กลมกลืน เช่น การใช้เครื่องสายหรือเสียงสังเคราะห์ เพื่อเพิ่มความหลากหลายทางเสียงและถ่ายทอดอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม องค์ประกอบเหล่านี้ ช่วยให้การแสดงมีความต่อเนื่อง เชื่อมโยงแต่ละช่วงของเพลงได้อย่างลงตัว สอดคล้องกับการแสดง

5. การออกแบบท่ารำ

การแสดงรำกะเหรี่ยงในจังหวัดสมุทรปราการมีลักษณะเฉพาะที่สอดคล้องกับ จังหวะของดนตรีพื้นบ้าน ใช้ผู้แสดงทั้งชายและหญิงตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป โดยมากนิยม จัดแสดงในงานมงคล เช่น งานปีใหม่ งานออกพรรษา ลักษณะท่ารำมีความคล้ายคลึง กับการรำประกอบกลองสะบัดชัยของไทย ใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้าน เช่น กลอง ฉาบ และ กราะเป็นหลัก หากมีผู้แสดงน้อยจะใช้เสียงจากเทปบันทึก แต่หากมีจำนวนมากจะมีผู้ช่วยร้อง และผลัดกันแสดงเพื่อความต่อเนื่องและสมบูรณ์ของการแสดง การสร้างสรรค์ระบำกะเหรี่ยง จะนำท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ของรำตงบางท่ามาปรับปรุง ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 2 ทำรำตง ท่าที่ 1
ที่มา : เกียรติเงิน พุ่มเงิน

ภาพที่ 3 ทำรำสร้างสรรค์ ท่าที่ 1
ที่มา : เกียรติเงิน พุ่มเงิน

จากท่าที่ 1 จะสังเกตได้ว่าลักษณะมือมีความคล้ายคลึงกัน มือขวาอยู่ระดับเดียวกัน แต่มีการปรับระดับของวงของมือซ้ายให้ลดลงเป็นวงแบบรำไทย และการก้าวขาเป็นก้าวหน้าแบบรำไทย การทรงตัวจะถ่ายน้ำหนักไปด้านตรงข้ามกับมือที่ตั้งวง

ภาพที่ 4 ทำรำตง ทำที่ 2
ที่มา : เกียรติเงิน พุ่มเงิน

ภาพที่ 5 ทำรำสร้างสรรค์ ทำที่ 2
ที่มา : เกียรติเงิน พุ่มเงิน

จากท่าที่ 2 ลักษณะของมือวงเป็นเช่นเดียวกับท่าที่ 1 แต่มือเท้าสะเอวของรำตงจะแบมือและหักข้อมือลง ส่วนของรำไทยจะกำมือ เท้าของผู้หญิงเป็นการก้าวหน้าแบบรำไทย ส่วนของผู้ชายจะเป็นการแยกเท้าออกแล้ววางส้นเปิดปลายเท้า การถ่ายน้ำหนักระบายไปมาในทางเดียวกับมือที่ตั้งวง

จากตัวอย่างการออกแบบท่ารำ นำมาสู่การทดลองแสดง โดยผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างท่ารำจากการแสดง 3 ช่วงมาพอสังเขป โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระเบียบการจังหวัดสมุทรปราการ

ช่วงที่	ภาพท่ารำ	ความหมาย
1		นักแสดงต่างตนต่างวาดมือไปบนพื้น และทำท่าหยิบที่จำลองมาจากท่าทางตามธรรมชาติ แสดงถึงวิถีชีวิตการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร
		การจับกลุ่ม 3 กลุ่มอยู่ร่วมกันแสดงถึงความสามัคคีกลมเกลียวกันของชาวกระบี่กระบองหลังจากอพยพมาอยู่ไทย
2		การนำกระเจามาใช้ประกอบการแสดง โดยถือไว้เหนือศีรษะสื่อถึงการนำเครื่องสังฆทานไปถวายพระที่วัดเนื่องในวันออกพรรษา นักแสดงพนมมือไหว้แสดงถึงความศรัทธาในศาสนาพุทธ
3		นักแสดงหญิงนั่ง นักแสดงชายกระโดด มือปฏิบัติท่าเอกลักษณ์ของรำตง คือ ตั้งวงเหนือศีรษะ แสดงถึงการเฉลิมฉลองหลังวันออกพรรษาด้วยความสนุกสนานรื่นเริง
		การรวมตัวกันในท่าจบ นักแสดงต่างคนต่างปฏิบัติท่าทางแตกต่างกัน สื่อถึงความสำเร็จ ความสามัคคี และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของชาวกระบี่กระบองจังหวัดสมุทรปราการ

6. การแต่งกาย

การแต่งกายในการแสดงรำตงของชาวกะเหรี่ยงมีลักษณะโดดเด่นที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ ความเชื่อ และวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง โดยทั่วไปจะเน้นความเรียบง่าย แต่แฝงด้วยความหมายทางวัฒนธรรม ซึ่งแบ่งได้ตามเพศ ดังนี้

ผู้หญิง มักสวมชุดทอมือ สีขาวหรือสีสดใส เช่น แดง ชมพู หรือฟ้า มีลวดลายพื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น ลายขีด หรือลายเรขาคณิต มีการประดับลูกปัดหรือพู่หลากสี ส่วนใหญ่จะสวมผ้าคลุมไหล่ และผ้าขึ้นที่ทอจากฝ้าย ผมอาจปักเปียหรือเกล้ามวย และตกแต่งด้วยดอกไม้หรือผ้าผูกผมสีสดใส

ผู้ชาย สวมเสื้อทอมือแขนสั้น หรือเสื้อคลุมแบบไม่มีแขน มักมีลายทางหรือลายทแยง และสวมโสร่ง หรือผ้าขาวม้าทอถิ่น ผูกเอวด้วยผ้าคาดเอวหรือสายรัด ตัวอย่างการแต่งกาย ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 การแต่งกายรำตงของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดสมุทรปราการ
ที่มา : เกียรติเงิน พุ่มเงิน

สรุป

บทความเรื่องการสร้างสรรค์ระบำกะเหรี่ยงจังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์ระบำกะเหรี่ยงจังหวัดสมุทรปราการ โดยมีวิธีดำเนินการศึกษา 3 ขั้นตอน คือ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหว การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ 2) การสร้างสรรค์การแสดง และ 3) การนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ชาวกะเหรี่ยงเป็นชนชาติพันธุ์หนึ่งที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะบริเวณชายแดนไทย-พม่า เคยตกอยู่ภายใต้อำนาจของมอญและพม่า จนกระทั่งอังกฤษเข้ามาปกครองพม่า ชาวกะเหรี่ยงได้รับสิทธิและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่เมื่อพม่าได้รับเอกราช สถานการณ์กลับไม่มั่นคง ชาวกะเหรี่ยงพยายามสถาปนารัฐอิสระแต่ไม่สำเร็จ จึงต้องถอยร่นและทำสงครามแบบกองโจรในแถบภูเขา ชาวกะเหรี่ยงในไทยส่วนใหญ่เป็นผู้อพยพจากพม่ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ชายแดน เช่น

แม่ฮ่องสอน ตาก รวมไปถึงสมุทรปราการ โดยทำงานในอุตสาหกรรมและงานรับจ้างทั่วไป ชาวกะเหรี่ยงยังคงอนุรักษ์รำตง ซึ่งเป็นการรำพื้นบ้านที่ใช้ในงานมงคลและเทศกาลต่าง ๆ เช่น งานปีใหม่และวันออกพรรษา การรำตงช่วยเชื่อมโยงชาวกะเหรี่ยงกับรากเหง้าทางวัฒนธรรมและสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ชาติพันธุ์

การสร้างสรรค์ระบำกะเหรี่ยงจังหวัดสมุทรปราการประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) แร้งบันดาลใจ เกิดจากการศึกษาวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงในสมุทรปราการ โดยเฉพาะ “รำตง” ที่สะท้อนอัตลักษณ์ผ่านท่ารำ ดนตรี และเครื่องแต่งกาย การแสดงมุ่งอนุรักษ์วัฒนธรรมชาติพันธุ์กะเหรี่ยงควบคู่กับการประยุกต์นาฏศิลป์ไทยอย่างกลมกลืน 2) กำหนดแนวคิดการแสดง การแสดงแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ช่วงที่ 1 สื่อถึงวิถีชีวิตและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวกะเหรี่ยงจากไทย-พม่า ช่วงที่ 2 ถ่ายทอดการสืบสานประเพณีทำบุญในวันออกพรรษา ช่วงที่ 3 แสดงให้เห็นถึงบรรยากาศแห่งการเฉลิมฉลองหลังวันออกพรรษา นำเสนอในรูปแบบนาฏศิลป์สร้างสรรค์ 3) การคัดเลือกนักแสดง นักแสดงจำนวน 9 คน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกโดยพิจารณาจากทักษะความสามารถทางนาฏศิลป์ไทย ความเข้าใจในวัฒนธรรมกะเหรี่ยง และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม 4) เพลงประกอบการแสดง เป็นดนตรีไทยผสมผสานเครื่องดนตรีกะเหรี่ยง ท่วงทำนองเป็นออกภาษากะเหรี่ยง แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ตามแนวคิดของการแสดง ช่วงที่ 1 จังหวะเรียวช้า แสดงถึงอารมณ์ความคิดถึงบ้านเกิดและการอพยพมาที่ไทย ช่วงที่ 2 จังหวะเร็ว แสดงถึงงานบุญวันออกพรรษา ช่วงที่ 3 จังหวะกระฉับกระเฉง แสดงถึงงานรื่นเริงและการเฉลิมฉลอง 5) การออกแบบท่ารำ เป็นท่ารำที่มีการผสมผสานท่ารำไทยกับท่ารำตงเอกลักษณ์ของกะเหรี่ยง ปรับการวางเท้าและการทรงตัว 6) การแต่งกาย ผู้หญิงกะเหรี่ยงสวมชุดทอมือสีสดใส ห่มผ้าคลุมไหล่และผ้าซิ่นทอจากฝ้ายประดับลูกปัดหรือพู่ ส่วนผู้ชายสวมเสื้อทอมือแขนสั้นหรือเสื้อคลุมไม่มีแขน นุ่งโสร่งหรือผ้าขาวม้า

อภิปรายผล

ทฤษฎีการพลัดถิ่น (Diaspora Theory) (นฤพนธ์ คังวิเศษ, 2557) เป็นทฤษฎีในสาขามานุษยวิทยาและสังคมศาสตร์ ที่ศึกษากลุ่มคนที่ถูกบังคับให้พลัดถิ่นจากบ้านเกิดหรือกลุ่มคนที่เลือกที่จะอพยพไปยังดินแดนอื่น ซึ่งมักจะอาศัยอยู่ในสภาพที่แยกจากสังคมและวัฒนธรรมเดิม แต่ยังคงรักษาความสัมพันธ์กับถิ่นฐานเดิมในแง่ของวัฒนธรรม ประเพณี หรืออัตลักษณ์ และพยายามที่จะทำให้สังคมใหม่ยอมรับและเคารพในความแตกต่าง การสร้างสรรค์ระบำกะเหรี่ยงจังหวัดสมุทรปราการ เป็นตัวอย่างหนึ่งของการรักษาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่พลัดถิ่นจากพม่ามายังไทย เนื่องจากกระบวนการศึกษาเพื่อสร้างสรรค์การแสดงมีส่วนสำคัญในการเชื่อมโยงชุมชนของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดสมุทรปราการ ระบำกะเหรี่ยงมักจะประกอบด้วยท่าทางที่สื่อถึงวิถีชีวิตและความสัมพันธ์กับธรรมชาติ เช่น การทำการเกษตร การสักการะเทพ แสดงออกถึงวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงที่ติดตัวมาพร้อมกับการอพยพ ในมุมมองของอัตลักษณ์ของชุมชนชาว

กะเหรี่ยงจังหวัดสมุทรปราการ การแสดงระบำกะเหรี่ยงเปรียบเสมือนเครื่องมือสำคัญในการรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมเดิมของชาวกะเหรี่ยงในสังคมไทย ที่สามารถเชื่อมโยงกับบ้านเกิด และบ่งบอกถึงการต่อสู้เพื่อรักษาความเป็นตัวตนของตนเอง ซึ่งในอนาคตมีแนวโน้มที่จะเพิ่มและเกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษาและต่อยอดการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในประเทศไทย เพื่อเป็นการอนุรักษ์เผยแพร่วัฒนธรรม และส่งเสริมความร่วมมือของชาวไทยและชาวชาติพันธุ์

รายการอ้างอิง

กรมศิลปากร. (ม.ป.ป.). *รำตง... วัฒนธรรมกะเหรี่ยง*.

[https://finearts.go.th/promotion/view/28740-รำตง--- วัฒนธรรมกะเหรี่ยงกระทรวงการต่างประเทศ. \(2555\).](https://finearts.go.th/promotion/view/28740-รำตง--- วัฒนธรรมกะเหรี่ยงกระทรวงการต่างประเทศ. (2555).) *สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา*.

<https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcc1c15e39c3060009ff8>
 จาตุรงค์ มนตรีศาสตร์. (2552). *นาฏศิลป์ศึกษา*. บริษัท เท็คโปรโมชัน แอนด์
 แอดเวอร์ไทซิ่ง จำกัด.

นฤพนธ์ ตัววิเศษ. (2557). *ชาติพันธุ์กับเสรีนิยมใหม่*. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
 (องค์การมหาชน).

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2568). *ปกากะญอ*.

<https://ethnicity.sac.or.th/database-ethnic/187/>
 หม่องทินอ่อง. (2551). *ประวัติศาสตร์พม่า*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). มุลนิธิโตโยต้าประเทศไทย.